

Dávid Ferencz ünnepélyek.

A Dávid Ferencz neve egy fogalomná vált már a saját korában. A vallási orthodoxiával, a rideg dogmatizmussal szemben jelentette a keresztény szabadságot, mely a folytonos haladásban, az állandó fejlődésben nyilatkozik meg. Az ő józan szabadelvűsége nem ismert akadályokat, a melyek őt a vallási igazságok szédítő magaslatához való emelkedésében föltartóztathatták volna. Egy ideig rajongó lelkesedéssel követték hivei, de a végső csúcsra már nem tudtak vele fölemelkedni. Egyedül is büszkén és merészen tüzte ki a zászlót eme jelszóval: „Egy az Isten, ki egyedül imádandó“. És itt, e dicső magaslaton érte utól a nagyok tragikumja. Alábukott, mielőtt mások is követhették volna, a meredek úton. És a mint szokott történni a bukott nagyokkal: őt is elfelejtette kora s nem támasztotta fel halottaiból az utána következő nemzedékek hosszú sora. A nyomában következő reactio a sötétség leplével vont be az elbukott hős vezért s vele együtt sirba temetni akarta az eszmét és igazságot is. Azonban ott állott a hegyormon a lengő zászló, melyet a századok vihara, ha meg is tépett, ha olykor-olykor ködbe borított is, de teljesen elpusztítani nem tudott. Mindig biztatólag intett a fáradt, de sóvárgó vándoroknak: csak előre, fölebb-fölebb! Így a Dávid Ferencz neve kiveszett bár a forgalomból, de az általa kitűzött lobogó mint czél, mint életadó és lelkesítő eszmény mindig a láthatáron lengett.

Száz évek merültek el az idő tengerébe, mi alatt a dévai martyr szinte elfeledve pihent jeltelen sirjában. Még szellemi örökösei, az általa alapított egyház hivei is az üldözések és megpróbáltatások hosszú ideje alatt csak félve és titokban gondoltak reá: de nyilvánosan tiltakoztak ellene. De van föltámadás! Nem három nap, de háromszáz esztendő múlva támadt föl Dávid Ferencz halottaiból. Háromszáz esztendő múltán érkeztünk el arra a magaslatra, a melyre ő kitűzte a hitszabadság lobogóját. A mult száz második felében ünnepelte őt először az egyház. A folyó évben pedig szüle-

tésének 400 éves fordulója alkalmából augusztus 20—23.-án Kolozsvárt és Déván rendezett ünnepélyeken valóságos diadalmenetet tartott közöttünk.

Szép és örökre feledhetetlen napok lesznek azok előttünk, a mikor a Dávid Ferencz nagy szelleme előtt meghajolni láttuk az angol és amerikai szabad irányu kereszténységnek mintegy száztagu küldöttségét és e hazából a vallásügyi ministeriumnak és a testvéregyházaknak a képviselőit. Mintha a XVI. századból az unitarismus aranykorának egy főségesen megható jelenete újult volna föl, a mikor az unitarius fejedelem udvari papjának elragadó szónoklatát áhitattal hallgatja az egész ország.

Maga az ünnepély minden ízében méltó volt a nagy reformator emlékéhez. A kolozsvári, hatalmas méretű templomunk alig tudta befogadni a közönséget, a mely aug. 20-ára a közelből és távolból összesereglett. A gyülekezet hangulatát nagyszerűen fejezte ki Krizának „Szent örömmézésre gyúl...” kezdetű, gyönyörű fohásza, melyet dr. *Iszlai Géza* orgona kísérete mellett énekelt a közönség. Meghatva állhatott tiszteletreméltó püspökünk a szószékre. De meg volt illetődve ott mindenki a *Ferencz József* apostoli szellemtől áthatott inádkozása alatt. Még angol testvéreink is, a kik pedig nyelvünket nem értették, ugyanazon szellemtől voltak áthatva. Az ünnepi hangulatot csak fokozta br. *Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok hittel és vallásos érzéssel teljes megnyitója, *Kozma Ferencz*nek philozophiai mélységű emlékbeszéde, az ihletett hangu üdvözlő beszédek, a melyek között angol és amerikai testvéreink mellett fölvonulni láttuk a kath., ág. ev. ref. egyházat, valamint Torda és Kolozsvár városok és számos egyesület képviselőit. Az első napi ünnep csattanó befejezése volt a *Fekete Gábor* főgondnok erőteljes bezáró beszéde, a melynek elhangzása után igazán éreztük, hogy történelmi időket éltünk, a melyek jogot adnak, hogy az unitarismus jövője iránt a legszebb reményeket tápláljuk. Délután 5 órakor a Dávid Ferencz-egyesület ünnepelt szépen, impozánsan.

A zsinat második napján lelkézszen teléssel és urvacsora osztással ünnepeltünk. Méltán sorakozik ez a nap is az első mellé. A gyülekezet éneke után dr. *Boros György* theol. dékán mondott mély érzelemmel egy szép imát. *Péterfi Dénes* kolozsvári esperes-lelkész ünnepi egyházi beszéde szép formájával s művé-zsi előadá sával mindenkit elragadott. *Ferencz József* püspök üdvözlő- és lel kész-szentelő beszéde közvetlenségével tett maradandó benyomást

nemcsak a 14 ifju lelkészre, hanem az egész gyülekezetre. A *Lőrinczy* Dénes tordai lelkész-esperes ihletett hangu urvaesorai beszéde pedig kellemesen egészítette ki az ünnep emelkedett hangulatát. Este 7 órakor angol istentisztelet volt a kollegium disztermében.

Aug. 22.-én utaztunk Dévára, hol 23.-án reggel vette kezdetét nagy ünnepünk harmadik napja. Már korán reggel mély megilletődéssel elég gondozott útakon mentünk fel az unitarius Golgotára, hol reformatorunk martyr halált szenvedett. Lelkünkben a multaknak fájó emléke és a jövő biztató reménye váltogatja egymást. Egy börtönszerű czella fölött látjuk az emléktáblát s benn a fülkében áll a szerény emlékoszlop, melynek láttára érezzük, hogy bár ez is kegyelet jele, de mi Dávid Ferencznek annál sokkal többel tartozunk. Itt ismét lélekhez szóló beszédet mondott fáradhatlan püspökünk, ki az egész ünnepély alatt csodálatraméltó módon tett bizonyosságot testi és szellemi erejének frissességéről. *Guidó* Béla dicsőszentmártoni lelkész-esperes emelkedett szellemü beszéd kíséretében tett babérkoszorut a nagy egyházalapító emléktáblájára. Végül *Józan* Miklós budapesti lelkész-esperes szavalta ez alkalomra irt hatásos ódáját, melyet angol nyelven is előadott egyik fiatal vendégünk. Midőn végül az emléktáblát a helyi hatóság átvette, mi dagadó kebellet s unitarius voltunk büszke tudatával hagytuk el a dévai várat. Most láttuk igazán, hogy milyen drága kincs nekünk a Dávid Ferencz emléke, hogy milyen ihletet és életetadó erő van e névben. Vajha minél előbb Kolozsvár valamelyik szép terén egy Dávid Ferencz szobor lábainál ünnepelhetnénk!

(-i -t.)

IRODALMI ÉRTESITŐ.

Az unitárius vallás szabadságának alkotmányos biztosítékai. Irta: *Fekete Gábor.* (33 lap.) Kolozsvár. — Ez a széles alapon és bő forrásanyag fölhasználásával megírt rövid tanulmány valósággal mesterműve annak, hogy az unitárius vallásnak 300 évre terjedő alkotmányos biztosítékait miként lehet a szükséges tuduivalók elhagyása nélkül 33 oldalou egybeállítani. A fegyelmezett elme rendszerező ereje nyilvánult meg abban a tagozásban, a melyre a tanulmány oszlik. „I. Az unitarismus előtti hitújítási mozgalmak. II. Az unitarismus térfoglalása. III. Az első nehéz küzdelmek. IV. A vallásszabadság megújuló veszedelmei. V. Újabb törvényes biztosítékok. VI. A vallásszabadság újabb korszaka. VII. A jelenlegi alkotmányjogi helyzet“ czimek alatt tömörítette össze azokat a tárgyi adatokat, a melyek a vallásos eszmék fejlődését igazolják s a kritikai vizsgálódás eredményezte igazság hódító erejét bizonyítják. — Az unitárius egyházjog irodalmának szegénysége folytán alapvető munka ez, a mely minden lényegest magában foglaló kerekdedségével valójában egy jogtörténetileg megalapozott, dióhéjba szorított egyházjog. Különös érdeme a munkának, hogy az unitárius egyház hittételeinek fejlődését s a fejlődés akadályait az alkotmányos biztosítékokkal kapcsolatban tárgyalja s ez által a biztosítékok (törvények) súlyát megérteti. Csakis üdvözölhetjük szerzőt, hogy „ráért röviden írni“. Szinte várjuk ezután, hogy valaki egyházjogunkat hasonló irányban földolgozza! (Dr.)

Új könyvek.

A jövő évtized regénye. Irta: dr. *Barabás Ábel.* Kiadja a Franklin-Társulat (Budapesten). Szerző itt magyar tárggyal foglalkozik. Magyarország jövőjét rajzolja meg egy regény keretében, stilművészetet vive a mese előadásába. Ára 4 kor. Kapható minden könyvkereskedésben.

A csikszentmártoni Endes-család levéltára. (1544—1848.) Ismerteti: *Sándor Imre.* 186 lapon 1110 okmányt ismertet s 12 levelet teljes szövegében ad a fáradhatlan genealogus. A könyv megjelent Kolozsvárt. Ára ?
